

Igor Palčič, urednik Uredništva tujih igranih sporedov TV Slovenije

Gorazd Trušnovec, foto: Zaš Brezar

34

»Državne televizije
izpred dvajsetih let
ni več.«

Od leta 1998 dela na področju tujega filmskega programa TV Slovenija, ki se uradno imenuje Uredništvo tujih igranih sporedov in selektorsko upravlja s tremi *prime-time* filmskimi termini; sreda, četrtek in sobota. Z njim smo se pogovarjali o izkušnjah pri nakupih in plasmaju celovečernih filmov in serij ter spremembah na tem področju.

Še pred dvema desetletjema je bila televizija med glavnimi viri avdiovizualnih informacij in filmske omike, sploh če si – še pred množičnim razvojem videotek – odraščal v kraju brez kinematografa, stran od metropol. Torej je imela nacionalka tudi izobraževalno funkcijo, vlogo spoznavanja s filmsko zgodovino in z vrhunci filmske umetnosti. Je to, da je imel filmski program televizije nekdanj bolj poudarjeno vzgojno-izobraževalno vlogo, le nostalgični vtis?

Deloma je vse to res, televizija se je skozi desetletja profilirala glede na spreminjajoče se družbene vrednote, trg se je diverzificiral, danes so tu tudi postaje, ki se na področju tujih igranih zvrsti zavzemajo izključno za komercialne vsebine, ki lovijo gledanost – ratinge, bodisi popoldan, v *prime-time* ali zvečer. Družbeni konsenz glede javne televizije pa naj bi bil, da predstavlja drugačnost, edukativnost, različne vsebine, multikulturno uravnoteženost, evropskost ... Bitka za pomen javne televizije je tudi bitka zadnjih 15 let, ko je Hollywood z invazijo v zavest evropskega gledalca naredil, kar je naredil, in je borba za identiteto šele zdaj zares postala borba za izobraževanje, za estetiko, za umetniško vrednost filma itd. Današnja javna televizija se mora v spremenjenih družbenih okoliščinah ponovno boriti za svoje programsko poslanstvo in obstoj. Državne televizije izpred dvajsetih let ni več.

Kako je na vaše delo – torej na možnost selekcije, nakupa in plasmanja filmov – vplival prihod tujih komercialnih igralcev, Pro Plusa in drugih, na naš televizijski trg?

Drastično. Povezali so se interesi in vsa velika ameriška produkcija je pristala pri komercialnih televizijah, ker imajo obojestranski interes. Oni so sposobni oblikovati t. i. *volume output deale*, velikanske pakete, ki presegajo vrednosti milijon evrov po paketu, in potem s temi vsebinami razpolagajo, jih krčijo in razporejajo, umeščajo v različne programske sklope, jih tržijo in z oglasnimi bloki ustvarjajo profit, s katerim ponovno nakupujejo nove in sveže vsebine. TV Slovenija filmov ne sme prekinjati, in menim, da gledalci to cenijo, saj so filmi na drugih slovenskih televizijah zaradi reklam razvlečeni na tri ure in več.

Kako se pravzaprav gibljejo razpoložljivi proračuni vašega oddelka skozi desetletja?

Imeli smo dovolj denarja za uresničevanje programskih ambicij in planov, na račun

naših pogajanj in lastne iznajdljivosti ga je za silo še dovolj, a manj kot nekoč. Je pa tudi manj terminov ...

Kako se je konkurenca po vstopu tujih postaj pokazala pri cenah nakupa filmov? So vplivale bolj na studijsko produkcijo ali nasploh?

Cene so bile še pred desetletjem relativno umirjene. Prav tedaj se je medijski trg televizijskih pravic začel hitreje razvijati, a naš letni proračun se ni veliko oziral na dvigovanje cen na trgu, obenem pa nismo imeli finančnega vzvoda drugih televizij, ki pokrivajo nakupe iz tržnega izkupička. Tudi zato smo postali za prodajalce – distributerje televizijskih pravic – manj zanimivi.

Koliko ste pravzaprav podvrženi diktatu gledanosti?

Javna televizija naj temu ne bi bila ultimativno zavezana, a dejstvo je, da se za najbolj udarne termine med 19. in 22. uro, ko je večina prebivalstva pred ekrani, pričakuje, da bodo na sporedu dovolj atraktivne vsebine z določenim odstotkom gledanosti. Nesmiselno je *prime-time* zasesti z oddajami, ki odvrčajo gledalce, po drugi strani pa smo dolžni poiskati kakovostne, privlačne, evropske, edukativne vsebine, ki bodo po eni strani zagotovile gledanost, po drugi pa zadostile programskim kriterijem.

Se pritisk glede ratingov kaj spreminja glede na vsakokratno oblast?

Direktnih grobih pritiskov ni z nobene strani. Je pa čutiti, da če prevzame vodenje »leva« opcija, ni take ihte po gledanosti v *prime-timeu*, čeprav še vedno neprimerno bolj kot pred leti, pri »desni« jih pa zelo zanima, kaj se dogaja v *prime-timeu*, in tudi želijo stalne izboljšave. Bolj gre za razliko v pojmovanju javne televizije, kjer se prvi zavzemajo bolj za uravnotežen program, izbor ciljnih publik, za izobraževalne vsebine itd., drugi pa bolj za »ljudskost« in množični okus, s tem pa lahko hitro zaplavamo v vode komercialnih televizij in izgubljam kakovostno prednost.

Ste zavezani kvotam, kar se tiče evropskega filmskega programa?

Držimo se zakonodaje, ki nas zavezuje, da mora biti od vse tuje filmske produkcije 50 odstotkov evropske.

Koliko vnaprej imate zagotovljene oziroma rezervirane licenčne pravice predvajanja?

Ob nakupu imamo film v licenci za dve leti vnaprej za dve predvajanja. Premierno ga prikažemo čim bolj na začetku, ponovitev čim bolj na koncu licence, da skušamo ohranjati svež program. Včasih smo bolj kupovali glede na trden programski plan, zdaj pa se kažejo velike programske stiske, predvsem na področju domače produkcije v popoldanskih in večernih vikend terminih. Od nas se pričakuje, da hitro in primerno vstopamo v izpraznjene termine s kakovostnimi in atraktivnimi filmi, a takih nikoli ni dovolj. Na pozno večernih terminih ni večjih sprememb in tam je dovolj rezerve, v *prime-timeu* pa ne; tako smo začeli kupovati filme ne glede na termin, saj se lahko lastne oddaje iz tega ali onega razloga umaknejo in je potrebno hitro vzpostaviti novo programsko celoto.

Kakšne težave se pojavljajo glede terminske razporeditve – koliko vnaprej je znan načrt programske umestitve oziroma predvajanja filmov?

Programski plan bi bil idealno zastavljen do dve leti vnaprej. Dejansko pa je kupljena gmota filmov in serij že tu, treba jo je le pravilno umestiti v programsko shemo kot komplementarni del lastni produkciji. Načrtovanje se mora odzivati na družbene spremembe ali dogodke; nekaj je tekoče planiranje, ki je bolj posledica sprememb v lastni produkciji, drugo pa je dolgostezno načrtovanje glede na vnaprej dogovorjene programske pasove. Še pred evropsko regulativo je bilo jasno, da so otroški programi dopoldan in popoldan in da v tem času ne more biti vznemirljivih in neprimernih vsebin, pravila veljajo za program ob 20. uri, pa za pozno večerni program ... Sredin termin »film tedna« je okrnjen zaradi točno odmerjene minutaže, po novi medijski zakonodaji pa tudi filmi, ki gredo na spored ob 20. uri, ne smejo nositi oznake 12+. Kljub blagi oznaki moraš tak film premakniti na 21. uro. Težava je v tem, da naj bi šlo pri sredinem terminu za kakovosten filmski izbor, ki naj pritegne gledalce, hkrati pa so omejitve glede občutljivih vsebin take, da je to večkrat onemogočeno.

Zdi se, da so bili termini pred desetletji mnogo bolj profilirani, vedelo se je, kaj lahko pričakujemo od sredinega filma tedna, četrtkove retrospektive ali art programa, sobotnega večernega filma – določen garrant kakovosti so bili že sami termini ...

Občutek ne vara. Stvari so se radikalno

spremenile, tudi z demokratizacijo razumevanja javne televizije, prihaja do vrenja v hiši, spreminjajo se plani lastne produkcije, ki utemeljuje pojem javne televizije, zato se žrtvujejo tako termini kot proračun za tuji program ... Samo lani smo imeli »afero« z naročnino, ko nas je vlada pustila na cedilu, morali smo se reorganizirati, prišlo je do restrikcij, krčenja terminov in ogrožanja stalnosti. Najslabše je, če je potrebno na hitro poseči v udarne termine z največ gledalci in oglasov. Zato se rado »postrga« tam, kjer ne boli preveč. Tako je v zadnjih letih izginilo nekaj poznovečernih terminov, kjer so imeli postojanko avtorski cikli, retrospektive, kinotečni program in podobno, in tega sedaj nimamo. Žal se javni RTV servis vedno bolj razume kot trojček – novice, šport in zabava.

Kaj pa lastna filmska oddaja, ki bi bila namenjena (tudi) promoviranju hišnega filmskega programa?

Oddaja je v nastajanju in hkrati del omenjenih krčenj, zato še ni ugledala luči dneva, imamo pa v našem uredništvu kupljene licence filmov in pravice do promoviranja le teh v lastnih oddajah, tako da smo pripravljeni.

Pred meseci je bila napovedana reorganizacija MMC-ja, ki naj bi služila sinergijskim učinkom povezovanja uredništev. Kako to, da vaš filmski program na tem mestu ni bolj izpostavljen?

V obdobju prejšnjega uredništva MMC-ja smo prosili, da bi se vzpostavilo sodelovanje,

a ni bilo pravega posluha in zadeve niso v resnici zaživele. Zdaj se predstavnica MMC-ja udeležuje rednih tedenskih sestankov pri odgovornem uredniku, oddajamo plane in programske poudarke, imamo promocijski material, tako da se že kažejo rezultati.

Kaj se je zgodilo z razvojem plačljivih kanalov, dostopanja do filmov preko VOD? Se pogoji nakupa filmov spreminjajo?

Ta proces mora potekati na več ravneh hkrati – potrebujemo ustrezno tehnološko platformo, pa tudi denar za pravice. Mi imamo pravice za zemeljsko predvajanje, če hočemo vsebine objaviti na spletu, so druge tarife, za satelitsko predvajanje spet druge. Oboje je v procesu razvoja, predvsem tehnološki del, finančni pa ...

V delu na RTV naj bi bila tablična aplikacija. Ste tudi vi vključeni v dogovarjanje? Bodo na njej tako kot na voyo.si na ogled tudi tuji filmi in kateri bodo prišli v poštev?

Vključeni bomo, ko bomo kupovali tudi spletne pravice. To je stvar koordinacije celotne hiše, vemo, kakšne so cene za to področje, in uravnati bi morali proračun.

Kako sicer čutite vpliv generacije, ki je že odrasčala v digitalni dobi, z internetom, ki do filmov dostopa na druge načine?

Gotovo se to odraža v digitalno razvitih okoljih, na naših ratingih pa niti ne, ker imamo starejšo populacijo gledalcev. S časom se bo to jasneje pokazalo. Po neki anketi 40 odstotkov publike danes gleda televizijo

le občasno, 16 odstotkov pa sploh ne – in ta trend gre navzgor.

Zanima me problem programske odzivnosti, recimo na smrti filmskih velikanov, obletnice itd. Ob takih primerih je sosednja HTV veliko bolj fleksibilna ...

HTV je imela še pred dvema, tremi leti status javne televizije s tako rekoč komercialnim proračunom. Mi smo na televizijskem sejmu v Cannesu samo gledali, kakšne *output deale* izvajajo z velikimi studii, v paketih so kupovali po sto kinotečnih filmov, in tako naenkrat poseduješ veliko »starih« filmov z zvezdniki, od katerih jih kar nekaj še živi ... Sicer pa se odzivamo glede na možnosti, recimo decembra lani ob Havlovi smrti.

Osnovni razlog je torej manjša »zaloga«?

Da, je pa sicer malce mrhovinarsko, tako le čakati, da ... Na opcijsko licenco *to be announced* imamo recimo kupljen filmski dvojček *Che* (2008, Steven Soderbergh), v katerem nastopa tudi Fidel Castro, in ... Če bi pa imeli narejen pregled ljudi v jeseni življenja in opravljene ustrezne nakupe, bi najprej naleteli na finančno restrikcijo, da ne smemo imeti zaloga. Dandanes sicer človek umre tudi mlad, od kapi, pa si brez rezerve.

Kaj pa nepripovedni, eksperimentalni film? Pod kakšnimi pogoji bi pri vas lahko videli robne, transgresivne filme, recimo Gasparja Noéja? Ste podvrženi (samo)cenzuri?

Nepovratno (Irréversible, 2002) smo kupili pred osmimi leti, takrat se je začela pojavljati tudi zakonodaja o označevanju in terminski razporeditvi filmov. *Nepovratno* ni film, ki bi po današnjem razumevanju sveta in medijev lahko imel termin pred 23. uro, pa še tedaj bi moral biti pospremljen z edukativno oddajo, kar zakomplicira produkcijo in pomeni dodaten strošek. Sam vidim to bolj na specializiranih kanalih, v digitalni ponudbi javne televizije, kjer bo tudi art in eksperimentalni program. Pravkar sem videl film *Življenje in smrt porno tolpe* (Život i smrt porno bande, 2009, Mladen Đorđević), ki bi na javni televiziji danes zagotovo naletel na velikanski odpor in zgražanje.

Zahtevnejši filmi bi torej potrebovali »opremo«, pogovorno oddajo, komentar, kar je nekoč seveda obstajalo ... Kako to, da tega ni več?

Tričetrt družbe razume film kot nekaj, kar prihaja iz Amerike, kot zabavo, vrednote

se hitro spreminjajo. Filmov tedna, ki smo jih v tem terminu predvajali pred dvema desetletjema, si danes ne bi mogli privoščiti, ker bi imeli 2-odstotno gledanost, imeli pa so med 8- in 10-odstotno tudi še po prihodu komercialnih televizij ... Ni poglobljenosti, interesi v turbokapitalizmu so drugačni, ni maneverskega prostora in energije, politične želje in kulturne volje za kaj takega.

Mar ni to potem zaprt krog? Manj vrhunskih filmov se predvaja, manj potencialnih gledalcev prihaja v stik z izzivalnejšimi deli, posledično je manj povpraševanja ... Kje je potem vzgojno-izobraževalna vloga filmskega programa?

Deloma je to res. Prostora in časa za umestitev filmov je vedno manj, filmov pa vedno več ... Ampak poskušamo. Povezujemo se s kulturno redakcijo, v ta namen smo ponovno kupili *Življenje drugih* (Das Leben der Anderen, 2006, Florian Henckel von Donnersmarck), da je šel film v paru s pogovorom z nekdanjim sodelavcem Stasija, pripravljamo intervju z režiserjem Dickensovih del na BBC-ju, ob katerem bo predvajana serija, Mateja Valentinčič se je poglobila v nemi film, v ta namen imamo kupljeno *Zlato mrzlico* (The Gold Rush, 1925, Charlie Chaplin) in druge ... Imamo otroški filmski termin, Kino Kekec, termin Dediščina Evrope, imamo termin literarne nadaljevanke ...

Zadnje desetletje smo priče vzponu odličnih tujih, predvsem ameriških televizijskih serij, ki na svojih področjih drzno premikajo meje in so namenjene pretežno odrasli publiki. Kako reagirate na spremembe na tem področju?

Nas »filmarje« v marsičem rešujejo domači distributerji, od katerih kupimo pravice za dobre filme. Če bi lahko serije odkupovali od domačih distributerjev, bi do njih lažje prišli, tako pa so tiste bolj razvpite nam preprosto nedostopne, ker so predrage. Tu bi sicer tudi mi lahko tržili oglasni prostor, vendar zaradi zakonskih ureditev tega ne moremo pokrivati iz marketinga. Predvajamo kakovostne skandinavske serije in miniserije, kjer večinoma črpamo iz evropske produkcije, ratingi so omejeni, ampak imajo zvesto in hvaležno publiko. Tu in tam se nam posrečijo kaki *Oglaševalci* (Mad Men, 2007-), ki jih nato nikakor ne uspemo umestiti v stalen termin. Bistven problem serij na RTV je nezmožnost natančnega in dolgoročnega programiranja. Naše serije so večinoma na 2. sporedu, ki si

ga delimo s športom, podvrženem drugačnemu planiranju kot mi, serije so prekinjene, zamakne se predvajanje, in to nam ne dela usluge. Televizija potrebuje stabilnost termina, ker se doma gledalec obnaša drugače.

Predvidevam, da ste tudi vi podvrženi paketnim nakupom in kompromisom – kolikšen del celote ostane v tem primeru neprikazan?

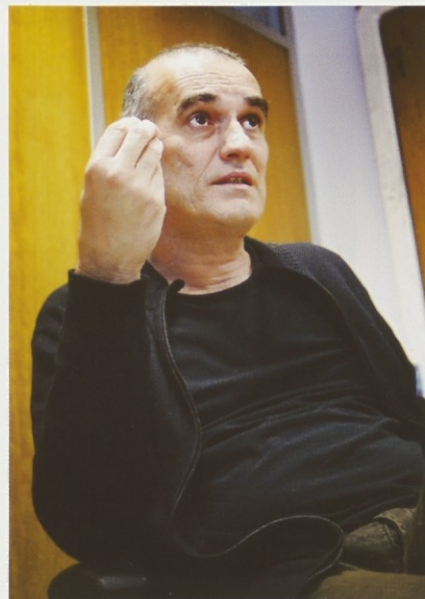
Če bi mi kupovali v *volume dealih*, bi morali kupiti še kake tekme rokoborbe ali serije, ki bi jih preprosto izločili. Tega si kot porabniki davkoplačevalskega denarja ne moremo privoščiti; vse, kar kupimo, moramo tudi predvajati. Je pa sprememba, da distributerji ne delajo večine posla v kinodvoranah, ampak tudi s televizijami. Glede na to, da odkupujejo pravice tudi za deset in več let, lahko televizijam kaj – s ponovitvami – prodajo tudi dvakrat in tako nadomeščajo dohodek, ki ga izgubljajo v kinu. Zaradi tega z njimi tudi lažje dosegamo dogovore glede oblikovanja paketov.

Kako vpliva na ceno filma nagrada na velikem filmskem festivalu? Se to pozna takoj, ali gre za dolgoročne opcije in pogodbe?

Ob svojih začetkih sem se hitro navdušil nad kakim filmom, ki je zmagal v Cannesu ali Benetkah, potem pa se je izkazalo, da so festivalske žirije zgodba, ki nima posebne zveze z medijem televizije, in pri meni kot selektorju kvečjemu zazvoni alarm. Nekateri odlični, nagrajeni filmi so lahko narativno počasni, hermetični, skratka, zahtevni in potrebujejo veliko platno, ker jih televizijski medij težko prebavi. Večkrat so nenagrajeni filmi privlačnejši za *prime-time*. Se seveda zavedamo, kaj to pomeni, in nam je pomembno, da uravnoteženo razporejamo kakovostno produkcijo v vse termine glede na ustreznost.

V kakšni meri ste dojemljivi za dobre predloge gledalcev? Jih prejimate?

Naši gledalci so starejši, bolj izobraženi, od recimo 45. leta naprej, ne smemo pa zanemariti otroške publike, ki je hvaležen porabnik naših programskih izborov, vendar smo v udarnem času veliko mlajših gledalcev (med 20. in 40. letom) izgubili na račun komercialnih postaj. To pravim, ker imamo veliko prošenj po kinotečnih filmih in kakšno pritožbo zaradi nepoznavanja. Recimo *Klavnica* (Kinatay, 2009, Brillante Mendoza) je šla na spored ob 22:30 in smo

morali gledalki pojasnjevati, da je bil pravilno označen in predvajan v primernem času, da je bil nagrajen v Cannesu ... Ampak tega je izjemno malo.

Koliko ste pri delu podvrženi osebni okusu?

Delo verjetno sčasoma vpliva na tvoj okus in predvsem na potrpežljivost. Selektorji smo velikokrat v vlogi čistilne naprave. V uredništvo »priplava« na stotine filmov, ki so ali neprimerni za medij ali pač preslabi. Vse to moramo pregledati in potrpežljivo izluščiti dobre. Osebni okus je treba jemati z rezervo. Na začetku sem se nad čim navdušil, pa je pri gledalcih to povsem pogorelo in sem dojel, da je tu zadaj druga logika terminov in ciljnih skupin.

In še osebnejše vprašanje: kako je prišlo v 80. letih do vašega sodelovanja z Janetom Kavčičem pri treh scenarijih za igrane mladinske celovečerne filme (Gubangu, deček iz veselja, Oh ta naš Luka in Desovila)?

Ne vem, kdo me je njemu priporočil v študentskih letih, verjetno njegova žena, ki je bila takrat na akademiji ... Zelo sva se ujela, takrat je že živel v Izoli, kjer sem rojen, vzel me je kar k sebi za kake tri tedne in sva začela z delom na scenarijih, jaz sem tipkal in sodeloval z idejami in dialogi, čisto brez pritiska. Pridobil sem ogromno samozavesti pri kreiranju zgodbe, pa tudi podvržen sem bil uku zelo toplega in preprostega človeka s čudovitim opusom. Izjemno lepa izkušnja!